

*Sygn. akt XIV C 1215/21*

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

**Dnia 1 czerwca 2023 roku**

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny

z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Jacek Grudziński

Protokolant sekr. sąd. Agnieszka Oszczypała

po rozpoznaniu w dniu 11 maja 2023 roku w Pile

sprawy z powództwa **A. P. i K. P.**

przeciwko **Raiffeisen Bank (...)** z siedzibą w W.

**działający za pośrednictwem Oddziału w Polsce z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

Oddała powództwo w zakresie żądania głównego;

Ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 21 kwietnia 2008 roku, zawarta między powodami A. P. (poprzednio W.) i K. P. a poprzednikiem prawnym pozwanego (...) SA Oddział w Polsce, jest bezskuteczna wobec powodów w części dotyczącej indeksacji kwoty kredytu do waluty CHF i w zakresie określonym zapisami § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 i § 13 ust. 7 Regulaminu Kredytu Hipotecznego Udzielanego Przez (...), stanowiącego załącznik do tej umowy;

Zasądza od pozwanego na rzecz powodów 1.000 zł (tysiąc złotych) tytułem opłaty od pozwu oraz 10.817 zł (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Jacek Grudziński

*Sygn. akt XIV C 1215/21*

## UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 grudnia 2021 r. powodowie A. P. i K. P. wnieśli o ustalenie, że umowa kredytu hipotecznego z dnia 21 kwietnia 2008 r. numer (...) zawarta z poprzednikiem pozwanego (...) SA Oddział w Polsce (aktualnie (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., Oddział w Polsce z siedzibą w W.) jest nieważna i jednocześnie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 74.041, 71 zł oraz kwoty 46.964, 58 CHF ( franków szwajcarskich) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 40.218,13 CHF od dnia 4 czerwca 2021r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 6.746,45 CHF od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Ewentualne, w razie nieuwzględnienia żądania głównego, powodowie wnieśli o ustalenie, że powodów nie wiążą (są bezskuteczne względem nich) postanowienia umowy i regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...):

- § 7 ust. 4 Regulaminu: „4. W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z

kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone jest w walucie obcej i obliczane jest według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane jest według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz. Aktualne saldo zadłużenia w walucie kredytu Kredytobiorca otrzymuje listownie na podstawie postanowień § 11”.

- § 9 ust. 2 Regulaminu: „W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej: 1) raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego, o którym mowa w ust. 1, według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu; 2) jeśli dzień wymagalności raty kredytu przypada na dzień wolny od pracy, stosuje się kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu”.

- § 13 ust. 7 Regulaminu: „W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wcześniejsza spłata dokonywana jest w oparciu o kurs sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w banku w momencie realizacji dyspozycji”.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) SA Oddział w Polsce umowę o kredyt hipoteczny z dnia 21 kwietnia 2008 r. nr (...), którego spłata została zabezpieczona między innymi hipoteką kaucyjną w kwocie 575.832 zł. Podpisując umowę powodowie występowali jako konsumenci w rozumieniu art. 22<sup>1</sup> k.c. Umowa została zawarta za pomocą wzorca umownego stosowanego przez bank udzielający kredytu.

Kredyt był indeksowany kursem CHF. Wypłata miała nastąpić w PLN po przeliczeniu na CHF według kursu nie niższego niż kurs kupna walut określonego w Tabeli kursów obowiązującego w momencie uruchomienia środków. Pełna wysokość kredytu w CHF miała zostać określona po wypłacie wszystkich transz. Wysokość zobowiązania miała być określona jako równowartość wymaganej spłaty w CHF przeliczona na PLN według kursu sprzedaży z Tabeli kursów (§ 7 ust. 4 Regulaminu).

Od daty zawarcia umów kurs CHF znacznie wzrósł, co spowodowało wzrost rat i salda zadłużenia.

18 września 2012 r. strony zawarły Aneks nr 1 do umowy kredytowej, zgodnie z którym od daty jego zawarcia spłata udzielonego im kredytu indeksowanego do waluty obcej następowała będzie w walucie obcej CHF, do której kredyt był indeksowany.

Kredyt został uruchomiony w siedmiu transzach, których wypłata nastąpiła począwszy od dnia 12 maja 2008 r. do dnia 27 kwietnia 2009 r. w łącznej kwocie 287.916 zł, co po przeliczeniu po aktualnym dla każdej transzy kursie kupna waluty CHF banku, co dało kwotę łączną 125.378,37 CHF.

W uzasadnieniu pozwu podnieśli, że zawarta przez strony umowa kredytu hipotecznego z dnia 21 kwietnia 2008 r. nr (...) jest nieważna ex tunc i powinna być traktowana jako niezawarta, czego nie sanują późniejsze czynności faktyczne i prawne (w tym zawarty aneks), a wszelkie czynności dokonywane po zawarciu umowy powinny podlegać rozliczeniu na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Znajdujące się w umowie i w regulaminie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty kredytu podlegającej spłacie i wysokości rat kredytu są abuzywne, a tym samym nie wiążą kredytobiorców. W realiach przywołanej wyżej umowy kredytowej prowadzi to do jej nieważności, gdyż zakwestionowane postanowienia określają główne świadczenia stron i bez nich nie sposób ich wykonać.

W szczególności powodowie wskazali na niedozwolony (abuzywny) charakter zawartych w umowie klauzul dotyczących spreadu walutowego (§ 7 ust. 4 w zw. z § 2 pkt. 12, § 9 ust. 2 w zw. z § 2 pkt. 12 i § 13 ust. 7 w zw. z § 2 pkt. 12 Regulaminu). Zdaniem powodów powyższe zapisy umowy są nieważne z mocy prawa (art. 58 § 1 k.c.), jako sprzeczne z art. 353<sup>1</sup> k.c. w zw. z art. 69 ust. Prawa bankowego. Nadto powodowie ponieśli, iż zawarta w umowie kredytowej i rozrzucona w jej kilku miejscach (§ 2 pkt. 2 Regulaminu, § 2 zd. 2 i § 6 ust. 6 umowy) klauzula indeksacyjna

jest abuzywna w całości. Za takim twierdzeniem przemawia to, że bank nie zawarł w umowie ani w dokumentach związanych z jej zawarciem informacji o rzeczywistym zakresie możliwego do przewidzenia ryzyka kursowego, mimo, że od 2004 roku takie pouczenia funkcjonowały na rynku kredytów oraz pomimo obowiązku wynikającego z tzw. Rekomendacji S wydanej przez (...) w 2006 roku. W realiach niniejszej umowy niedostateczna informacja o ryzyku kursowym praktycznie uniemożliwiała podjęcie racjonalnej decyzji związanej z jej zawarciem. W ten sposób klauzula indeksacyjna zawierające niejednoznacznie określony warunek ryzyka walutowego ewidentnie godzi w równowagę kontraktową stron stosunku prawnego na poziomie informacyjnym, co stanowiło o naruszeniu przez tę klauzulę dobrych obyczajów.

Według powodów, stwierdzenie nieważności umowy powoduje obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy jej stronami, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. W przypadku analizowanej umowy kredytu, kiedy każda ze stron spełniła świadczenie na rzecz drugiej strony, to w przypadku nieważności umowy, bądź też w przypadku przyjęcia jej upadku, wobec braku możliwości jej utrzymania po wyeliminowaniu postanowień abuzywnych, każda z nich ma własne roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia: bank o zwrot kwoty przekazanego kredytu a kredytobiorca świadczeń spełnionych na rzecz banku w wykonaniu umowy kredytowej.

W efekcie przytoczonych powyżej okoliczności, uznać należy za całkowicie uzasadnione żądanie powodów dotyczące zasądzenia wszystkich kwot wpłaconych na rzecz banku od daty zawarcia umowy kredytu do dnia dzisiejszego tytułem spłat rat kapitałowo-odsetkowych. Nieważność umowy kredytowej powoduje, iż wszelkie świadczenia uiszczone przez kredytobiorców na rzecz banku, w okresie od 18.03.2009 r. 18.09.2012 r. w walucie PLN, a w okresie od 18.10.2012 r. do chwili obecnej w walucie CHF, były świadczeniami nienależnymi.

W odpowiedzi na pozew, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym zastępstwa prawnego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, według norm przypisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany potwierdził, że strony zawarły umowę kredytu, o której mowa w pozwie. Wbrew jednak twierdzeniom powodów, zawarta przez strony umowa kredytowa jest ważna i nie zawiera postanowień niedozwolonych (abuzywnych). W szczególności pozwany podniósł, że mechanizm indeksacji przyjęty w umowie, w tym sposób ustalania kursów waluty obcej, mieści się w granicach swobody umów określonych w art. 353<sup>1</sup> k.c.

Pismem z dnia 25 stycznia 2023 r. powodowie zmienili stanowisko w sprawie w ten sposób, że obok roszczenia o ustalenie nieważności umowy kredytu hipotecznego wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 74.041, 71 zł oraz kwoty 46.964, 58 CHF ( franków szwajcarskich) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot:

- 74.041,71 zł o dnia 4.06.2021r. do dnia zapłaty;

-40.218, 84 CHF od dnia 4.06.2021r. do dnia zapłaty;

-6.746,45 CHF od dnia 21.12.2021r. do dnia zapłaty;

- 6.926,28 CHF od dnia doręczenia niniejszego pisma pozwanemu do dnia zapłaty.

W odpowiedzi pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, w tym również w zakresie wynikającym z pisma powodów z dnia 25 stycznia 2023r.

Na rozprawie dnia 11 maja 2023 r. strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska w sprawie.

**Sąd ustalił następujący stan faktyczny:**

Powodowie A. i K. P. pozostają w związku małżeńskim od czerwca 2008 roku. Wcześniej pozostawali w związku nieformalnym. Powodowie chcieli kupić większe mieszkanie. Powód pracował jako przedstawiciel handlowy w firmie (...) za wynagrodzeniem około 3.000 zł miesięcznie. Powódka pracowała w firmie (...). Wynagrodzenie powódki było zbliżone do wynagrodzenia powoda.

Powódka zaczęła się interesować ofertami banków w zakresie udzielenia kredytu hipotecznego. Po sprawdzeniu dostępnych ofert, powodowie uznali, że najkorzystniejsza będzie dla nich oferta zaproponowana przez (...) S.A.

Starając się o kredyt powodowie złożyli wniosek o przyznanie im kredytu indeksowanego do waluty obcej (CHF). Ten wariant kredytu zapewniał kontrahentom banku w tamtym okresie korzystniejsze warunki ekonomiczne, niż kredyt złotówkowy, tj. niższe raty kredytu.

Do wniosku o przyznanie kredytu hipotecznego, załączony został dokument zatytułowany: „oświadczenia wnioskodawców związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej”. Znajdowała się w nim deklaracja, że wnioskodawcy zostali zapoznani z kwestią ryzyka kursowego, że są w pełni świadomi tego ryzyka rezygnuje z kredytu w złotych i wybierają kredyt indeksowany, że znane im są postanowienia Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez bank, że zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej jest dostępna w placówkach Banku. Ponadto druk zawierał oświadczenie, że wnioskodawcy są świadomi, że ponoszą ryzyko kursowe, związane z wahaniami kursu waluty, do której indeksowany jest kredyt, że ryzyko to ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku oraz na wysokość raty, że kredyt zostanie wypłacony w złotych i w związku z tym mogą się pojawić różnice kursowe, że saldo zadłużenia wyrażone jest w walucie obcej, że raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych. Powodowie takie oświadczenia podpisali.

/wniosek kredytowy (k. 137-139), oświadczenia powodów związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej (k. 141)/

Powodowie uzyskali pozytywną decyzję kredytową, w związku z czym 22 kwietnia 2008 r. doszło do podpisania przez nich i przedstawicielem pozwanego (...) S.A. umowy o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej o numerze (...). Umowa została sporządzona przy wykorzystaniu stosowanego przez Bank wzoru.

Obok umowy powodowie podpisali również załącznik do niej pod nazwą; „Oświadczenie kredytobiorcy związane z zacięgnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką”, sporządzonego przy wykorzystaniu gotowego formularza dostarczonego przez Bank. Treść oświadczenia była niemal identyczna, jak wcześniejszych „Oświadczeń wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej”.

Przed podpisaniem umowy powodowie zapoznali się z nią i z Regulaminem kredytu hipotecznego udzielonego przez bank, do którego się ona odwoływała. Nie rozumieli ich postanowień i nie zostały im one objaśnione, ale złożyli podpisy, gdyż zaufali pracownikowi Banku, że nie ma w nich regulacji niezgodnych z prawem.

/decyzja kredytowa (k. 143), umowa o kredyt hipoteczny wraz regulaminem (k. 145-152), przesłuchanie powodów na rozprawie dnia 24 listopada 2022 r. (k. 280-283) i na rozprawie dnia 6 kwietnia 2023 r. (k. 332-334)/

Umowa zawierała m.in. następujące postanowienia: Bank udziela powodom kredytu, zaś powodowie zobowiązują się do jego zwrotu z odsetkami i pozostałymi kosztami w terminach spłaty określonych w umowie. Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę w wysokości 287.916 zł na zakup lokalu przy ul. (...) w P.. Okres kredytowania wynosi 360 miesięcy (§ 2). Kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej, która jest ustalana jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży banku w wysokości 1,65 punktów procentowych (§ 3.). Raty kredytu są równe (§ 6.2) i będą pobierane z rachunku bankowego wskazanego w załączniku do umowy a kredytobiorca zobowiązany jest do utrzymywania wystarczających środków na rachunku, uwzględniając możliwe wahania kursowe (§ 6.6). Zabezpieczeniem kredytu jest hipoteka kaucyjna do kwoty 575.832,00 zł (§ 7.1).

Kredytobiorcy poddają egzekucji do kwoty 575.832,00 zł (§ 9.1). W zakresie nieuregulowanym umową zastosowanie mają postanowienia Regulaminu (§15.1).

Wraz z umową powodowie podpisali pełnomocnictwo dla Banku do obciążania ich rachunku w tym Banku kwotami na pokrycie ich zobowiązań z tytułu rat kredytu, odsetek i innych jego kosztów, składek z tytułu ubezpieczeń, do których przystąpią za pośrednictwem Banku.

/ dowód: umowa o kredyt hipoteczny wraz regulaminem (k. 145-152)/

Przy podpisywaniu umowy został powodom przekazany Regulamin kredytu hipotecznego. Zawierał on m.in. poniższe regulacje. Definicje: 2) kredytu indeksowanego do waluty obcej, jako kredytu oprocentowanego według stopy procentowej opartej na stopie referencyjnej, dotyczącej waluty innej niż złote, którego wypłata oraz spłata odbywa się w złotych w oparciu o kurs waluty obcej do złotych, według Tabeli; 12) Tabeli, jako tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku; 17) stopy referencyjnej LIBOR. Kredyt udzielany jest w złotych. Na wniosek wnioskodawcy Bank udziela kredytu indeksowanego do waluty obcej (§ 4 ust.1). W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna, zgodnie z tabelą obowiązująca w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązująca w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia wyrażane jest w walucie obcej i obliczane jest według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, saldo zadłużenia z tytułu kredytu obliczane jest według kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz (§ 7 ust. 4). Uruchomienie kredytu następuje na podstawie złożonej w Banku dyspozycji wypłaty środków z kredytu, w terminie nieprzekraczającym 7 dni roboczych od dnia złożenia dyspozycji oraz spełnienia przez kredytobiorcę warunków określonych w umowie (§ 8 ust. 1). W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego kredytobiorcy prowadzonego w złotych, według kursu sprzedaży zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty (§ 9 ust. 2 pkt 1).

W § 11.2 Regulaminu w przykładowym wyliczeniu sytuacji, które mogą spowodować zmianę wysokości rat spłaty kredytu nie wskazano zmiany kursu franka szwajcarskiego.

/ dowód: Regulamin (k. 148-153)/

Po zawarciu związku małżeńskiego, powodowie udali się do notariusza gdzie zawali umowę wspólności majątkowej małżeńskiej. Zgodnie z zawartą umową, mieszkanie położone przy ulicy (...) w P. stanowi własność obojga małżonków.

/ dowód przesłuchanie powodów (k. 280-283)/

Kredyt został uruchomiony w siedmiu transzach, których wypłata nastąpiła począwszy od dnia 12 maja 2008r. do dnia 27 kwietnia 2009r. w łącznej kwocie 287. 916, 00 zł.

Od dnia 12.06.2008r. do 12.09.2012r. kredytobiorcy dokonywali spłat rat kredytowych wynikających z przedmiotowej umowy w złotych polskich (PLN). W wyższej wskazanym okresie powodowie uiścili na rzecz banku łącznie 74.041, 71 zł tytułem : 35.619,73 zł kapitału, 38.430, 98 zł odsetek.

Na skutek zawarcia aneksu do umowy numer (...) z dnia 18.09.2012r. powodowie, począwszy od października 2012r. dokonują spłat kredytu bezpośrednio w walucie CHF. W okresie od 12 października 2012r. do 12 października 2021r. powodowie uiścili na rzecz banku łącznie 46.965,29 CHF tytułem:36.934,05 CHF kapitału, 10.031,24 CHF odsetek.

Powodowie od listopada 2021r. do listopada 2023r. dokonali wpłat na poczet kredytu w łącznej wysokości 5.926,28 CHF.

/ dowód: zaświadczenie pozwanego (k. 37-47), zestawienie spłat kredytu (k. 295)/

Pismem z 19.05.2021 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty 74.04171zł oraz kwoty 43.191,04 CHF tytułem zwrotu nienależnego świadczenia spełnionego przez nich w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. W odpowiedzi pozwany odmówił spełnienia świadczenia.

/dowód: wezwanie powodów (k. 68-75), odpowiedź pozwanego, k. (k. 76-78)/

Powód od 2013 r. prowadzi własną działalność gospodarczą z zakresu robót drogowych. Powódka nadal pracuje jako przedstawiciel medyczny. Powódka posiada wykształcenie wyższe z zakresu finansów i rachunkowości, nigdy jednak nie pracowała w wyuczonym zawodzie.

/ dowód przesłuchanie powodów (k. 280-283)/

Pozwany jest następcą prawnym (...) SA Oddział w Polsce.

/twierdzenia powodów przyznane przez pozwanego/

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów.

Niektóre fakty zostały przez pozwanego przyznane wprost albo pośrednio i te Sąd przyjął bez dowodów (art. 229 k.p.c. i 230 k.p.c.).

Większość ustaleń Sąd poczynił w oparciu o dokumenty prywatne, które zostały złożone przez obie strony w kserokopiach. Złożenie tych kserokopii stanowiło w istocie zgłoszenie twierdzeń o istnieniu dokumentów o wynikającej z nich formie i treści. Złożenie przez drugą stronę kserokopii identycznego dokumentu albo odwołanie się do złożonej przez przeciwnika kopii dokumentu było ewidentnym przyznaniem takiego twierdzenia (art. 229 k.p.c.). Natomiast niedoniesienie się do kserokopii stanowiło nie wypowiedzenie się co do twierdzeń o istnieniu dokumentu o wynikającej z kopii formie i treści, które pozwalało uznać je za przyznane, gdyż w każdym przypadku pozostawały w zgodzie z wynikami rozprawy (art. 230 k.p.c.). Dawało to możliwość przeprowadzenia dowodów z dokumentów, których istnienie, treść i forma zostały przyjęte bez dowodów, tak jakby zostały one złożone w oryginale lub odpisie.

Dokumenty prywatne, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń, nie budziły wątpliwości co do swojej prawdziwości, jak też nie były przez strony podważane pod jakimkolwiek względem. Dlatego Sąd uznał je za w pełni godne zaufania.

Zeznania świadka A. S. miały marginalne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie pozwalały one na ustalenie przebiegu procedury związanej z podpisaniem przedmiotowej umowy (k. 312-317), gdyż świadek w niej nie uczestniczył. Pozostałe okoliczności, na potwierdzenie których świadek złożył zeznania, nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy z przyczyn, które będą wynikać z dalszych rozważań.

W niniejszej sprawie, z oczywistych względów, znaczenie dla jej rozstrzygnięcia mogły mieć jedynie zeznania powodów i dlatego Sąd dowód z przesłuchania stron ograniczył tylko do nich. Strony są osobami najbardziej zainteresowanymi wynikiem sprawy, skutkiem czego dowód z ich zeznań jako źródło poznania prawdy jest najbardziej niepewny. Ponadto w chwili składania zeznań minęło niemal piętnaście lat od dnia zawarcia umowy kredytu, co nie mogło pozostać bez wpływu na to, na ile wiernie powodowie pamiętali związane z tym zdarzenia, niezależnie od tego, że jako dotyczące bardzo istotnej dla nich kwestii życiowej mogły się im one mocniej wryć w pamięć. Nakazywało to zachowanie ograniczonego zaufania do ich prawdziwości. Taka ich ostrożna ocena prowadziła jednak do wniosku, że są generalnie wiarygodne. W treści były spójne i logiczne, a także pozostawały w zgodzie z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego oraz nie były sprzeczne z żadnymi innymi dowodami. W sposobie składania sprawiały wrażenie spontanicznych i szczerych.

**Sąd zważył, co następuje:**

Powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy kredytowej zawartej przez nich z poprzednikiem prawnym pozwanego i zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwot wyrażonych w polskich złotych i we frankach szwajcarskich; powodowie sformułowali także żądanie ewentualne tj. ustalenie, że nie wiążą ich (są bezskuteczne wobec nich) szczegółowo wskazane w pozwie postanowienia umowy kredytowej i regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...). W pierwszej kolejności należało więc rozważyć żądania ustalenia nieważności umowy ewentualnie bezskuteczności jej poszczególnych postanowień, bowiem od tego rozstrzygnięcia uzależniony jest los roszczeń pieniężnych.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych powoda i występuje wówczas, gdy z jego strony istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej, np. gdy powstała sytuacja grożąca naruszeniem prawa lub stosunku prawnego albo pozbawieniem go ochrony prawnej albo też zaistniała wątpliwość co do jego istnienia, a jednocześnie nie ma innych środków ochrony prawnej lub są one nieadekwatne do istniejącej obiektywnie potrzeby tej ochrony. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ocena istnienia interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa wytoczonego w oparciu o art. 189 k.p.c., a jednym z tych kryteriów jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda obecnie i w przyszłości. O występowaniu interesu prawnego w uzyskaniu wyroku ustalającego świadczy możliwość stanowczego zakończenia tym wyrokiem sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Natomiast przeciwko istnieniu interesu prawnego przemawia możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. z wielu wyroki Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13, z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, z 29 marca 2012 r. I CSK 325/11, z 15 maja 2013 r. III CSK 254/12, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.).

Zdaniem Sądu orzekającego w niniejszej sprawie powodowie mają interes prawny w ustaleniu

nieważności umowy bądź bezskuteczności jej poszczególnych postanowień. Między stronami powstał spór co do ważności umowy kredytowej i deklaratoryjne (ustalające) orzeczenie sądu może ten spór rozstrzygnąć. Podkreślić przy tym należy, że rozstrzygnięcie roszczeń pieniężnych, samo w sobie sporu tego nie rozstrzyga.

Podkreślić należy, że do oceny ważności zawartej przez strony umowy będą miały, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 3 Kodeksu cywilnego (k.c.), przepisy obowiązujące w dniu jej zawarcia. Zgodnie z art. 3 k.c. ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że to wynika z jej brzemienia lub celu.

Stosownie do treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665) bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Ustęp drugi tego przepisu stanowi, że umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie oraz wskazuje elementy konieczne tej umowy.

Zawarta przez strony umowa o kredyt hipoteczny z dnia 21 kwietnia 2008 r. jest podtypem umowy kredytowej określanej jako „kredyt indeksowany”. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu jest wyrażona w polskich złotych; kwota ta jednak zostaje przeliczona na walutę obcą (CHF), co pozwala na zastosowanie do oprocentowania kredytu stopy referencyjnej LIBOR i skutkuje niższym oprocentowaniem kredytu. Spłata kredytu następuje w złotych, ale raty wyrażone są w walucie i przeliczane na złotówki według obowiązującego w banku kursu waluty. Kurs ten ma zatem znaczenie zarówno dla ustalania wysokości poszczególnych rat kredytowych (kapitałowo-odsetkowych) spłacanych przez kredytobiorcę jak i na wysokość zadłużenia pozostającego do spłaty (saldo kredytu).

W judykaturze i nauce prawa powszechnie przyjmuje się dopuszczalność zawarcia takiej umowy. Zastosowanie konstrukcji indeksacji w celu ustalenia salda kredytu i wysokości świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, nie narusza istoty umowy kredytu. Zachowana jest jej istota, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do



dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (art. 69 ust. 1 prawa bankowego);(por. wyroki z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC - ZD 2016, Nr 3, poz. 49, z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 8 września 2016 r., II CSK 750/15, z 14 lipca 2017 r., z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Stosownie do art. 353<sup>1</sup> k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego.

Wbrew twierdzeniom pozwu, zawarta przez strony w dniu 21 kwietnia 2008 r. umowa kredytu hipotecznego nr (...) nie jest nieważna ex tunc i nie może być traktowana jako niezawarta.

Sąd podziela natomiast twierdzenia powodów, że umowa zawiera klauzule niedozwolone (abuzywne).

Stosownie do treści 385<sup>1</sup> § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385<sup>1</sup> § 2 k.c.). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385<sup>1</sup> § 3 k.c.). Zgodnie z treścią art. 385<sup>1</sup> § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

Z art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są takie zapisy, które: 1) znajdują się w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, jednak 2) nie zostały z nim

indywidualnie uzgodnione a przy tym 3) kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy oraz 4) nie określają jednoznacznie sformułowanych głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższy przepis wprowadza dwuelementowe kryterium oceny, czy postanowienie umowy kształtujące prawa i obowiązki konsumenta ma charakter niedozwolony. Elementami tymi są sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta.

Dobre obyczaje to klauzula generalna, której zadaniem jest wprowadzenie możliwości dokonania oceny treści umowy w świetle norm pozaprawnych. Chodzi przy tym o normy moralne i obyczajowe, akceptowane powszechnie albo w określonej sferze, na przykład w obrocie profesjonalnym, w określonej branży, w stosunkach z konsumentem itp. Przez dobre obyczaje należy zatem rozumieć pozaprawne reguły postępowania wyznaczone przez etykę, moralność i społecznie aprobowane zwyczaje. W obrocie konsumenckim są to więc takie wymogi jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerowość, lojalność, rzetelność czy fachowość. Sprzeczne z dobrymi obyczajami będą postanowienia umów, które nie pozwalają na realizację tych wartości. W szczególności dotyczy to takich postanowień, za pomocą których przedsiębiorca nielojalnie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób nieuwzględniający jego słusznym interesów (por. uchwała SN z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008/7–8/87).

Rażące naruszenie interesów konsumenta jest elementem oceny, które wprowadza wymóg prawnie istotnego stopnia sprzeczności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami. Ustawodawca posłużył się w art. 385<sup>1</sup> k.c. pojęciem rażącego naruszenia interesów konsumenta, co mogłoby sugerować ograniczenie stosowania tego przepisu tylko do przypadków bardzo poważnych, skrajnych. Jednak w art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 ta sama przesłanka została określona jako spowodowanie poważnej i znaczącej nierównowagi wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. W tej sytuacji wymóg dokonywania wykładni art. 385<sup>1</sup> k.c. w zgodzie z postanowieniami i celem dyrektywy 93/13 powoduje konieczność rozszerzającej wykładni pojęcia rażącego naruszenia interesów

konsumenta, celem objęcia nim również przypadków naruszeń poważnych, choć nie rażących w tradycyjnym rozumieniu tego słowa w polskim prawie cywilnym. Rażące naruszenie interesów konsumenta ma więc miejsce, gdy postanowienia umowy poważnie odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron, skutkując nieusprawiedliwioną dysproporcją na niekorzyść konsumenta.

Sprzeczne z naturą umowy dwustronnie zobowiązującej zawieranej w obrocie gospodarczym, jest takie jej ukształtowanie, że jedna strona ma nieuzasadnioną swobodę w określeniu zobowiązania zarówno swojego, jak i drugiej strony. Dlatego, przyznanie jednej stronie umowy takiego prawa jest dopuszczalne tylko, jeśli jest uzasadnione i tylko w granicach, wynikających z tego uzasadnienia. W zawieranej z konsumentem umowie długoterminowego kredytu mieszkaniowego, sprzeczne z jej naturą są takie postanowienia, które pozwalają bankowi na jednostronne i dowolne określanie rozmiaru zobowiązania własnego do wypłaty kwoty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu.

W umowie kredytu denominowanego czy indeksowanego do waluty obcej postanowienia regulujące denominację i indeksację charakteryzują tę umowę jako podtyp umowy kredytu, stanowią o istocie wynikających z niej zobowiązań stron, w tym dotyczących ponoszenia przez kredytobiorców ryzyka kursowego. Bez tych postanowień niemożliwe byłoby ustalenie zasad, na jakich nastąpi wypłata i spłata kredytu w złotych. Ponadto postanowienia te pozwalają osiągnąć podstawowy cel umowy: obniżyć oprocentowanie kredytu (a więc jego podstawowy koszt) i uczynić go bardziej dostępnym i (pozornie) bardziej atrakcyjnym w zamian za przyjęcie przez kredytobiorcę na siebie całego ryzyka zmiany kursu franka szwajcarskiego. W tym kontekście są to postanowienia regulujące cenę kredytu w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> § 1 in fine k.c.

Powyższe oznacza, że zapisy klauzuli przeliczeniowej mogły być uznane za niedozwolone postanowienia umowne tylko w razie stwierdzenia, że nie są jednoznaczne.

Wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawęzić do ich zrozumiałości pod względem formalnym i gramatycznym, lecz przeciwnie, z uwagi na to, że ustanowiony przez dyrektywę

93/13 system ochrony opiera się na założeniu, iż konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażenia warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem i w konsekwencji przejrzystości musi podlegać wykładni rozszerzającej. Dlatego, powinien on być rozumiany jako nakazujący także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, płynące dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

W niniejszej sprawie za niedozwolone postanowienia umowne, należy więc uznać postanowienia określone zapisami § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 i § 13 ust. 7 Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) stanowiącego załącznik do umowy, który mógł jednostronnie, a przy tym w sposób wiążący modyfikować wskaźnik, według którego obliczana była wysokość zobowiązania kredytobiorców, a tym samym mógł wpływać na wysokość świadczenia powodów, którzy byli zdani na arbitralne decyzje banku w tej kwestii. Zdaniem Sądu więc powyższe zapisy umowy były nazbyt niepewne i ryzykowne i tym samym naruszyły interesy powodów, którzy jak sami wskazali nie mieli pełnej świadomości o ryzyku kursowym. Ponadto godziły w równowagę kontraktową stron, wprowadzając daleko idącą dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść powodów.

Pod rozwagę należało jednak wziąć kwestię dopuszczalności uznania za nieważną w całości umowę kredytową zawartą między stronami.

Dokonując analizy niniejszej sprawy oraz jej realiów, w ocenie Sądu, po wyeliminowaniu z łączącej strony umowy postanowień niedozwolonych niekorzystnych dla powodów, stosunek prawny między stronami może nadal istnieć.

Unieważnienie całej umowy kredytowej stanowiłoby zdaniem Sądu rozwiązanie zbyt daleko idące, a zdaniem Sądu, punktem wyjścia dla stron powinna być próba „ratowania” stosunku prawnego je wiążącego, co mogłoby się odbyć choćby poprzez wyeliminowanie z umowy postanowień niedozwolonych i dokonanie z tego tytułu wzajemnego rozliczenia między stronami. Wobec

powyższego żądanie główne pozwu należało oddalić, o czym Sąd orzekł w punkcie 1 wyroku.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wyrażonym w wyroku z dnia 14 października 2019 roku, sygn. akt VI Aca 264/19, istnieje realna możliwość dalszego wykonywania umowy, pomimo uznania niektórych jej postanowień za niedozwolone, a tym samym brak jest możliwości uznania, iż umowa taka jest nieważna. Mimo panującej tezy, iż wówczas nie byłoby możliwości ustalenia oprocentowania kredytu, zdaniem Sądu nie ma przeszkód by stawkę LIBOR stosowaną w przypadku kredytów walutowych stosować przy pominięciu klauzul abuzywnych niniejszej umowy. Po ich wyeliminowaniu, umowa między stronami nie narusza prawa oraz zasad współżycia społecznego, a także nie sprzeciwia się właściwości stosunku umowy kredytowej.

Podobne stanowisko znaleźć można również w uchwałach Sądu Najwyższego, który wskazuje, iż po usunięciu klauzul uznanych za abuzywne, umowa powinna wiązać w pozostałym zakresie. Skutek w postaci obowiązywania umowy pozbawionej elementów abuzywnych powinien być regułą, a jej upadek wyjątkiem. Nakazuje to przyjęcie swoistego „domniemania” na rzecz dalszego wiązania umowy (zob. uchwały Sądu Najwyższego: z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87; z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; wyroki Sądu Najwyższego: z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). W konsekwencji, jeżeli nie zostaną wskazane przekonujące argumenty na rzecz tezy, że po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych umowa kredytu nie może wiązać stron, oznacza to konieczność przyjęcia, że umowa pozostaje w mocy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd w punkcie drugim wyroku uwzględnił żądanie ewentualne powodów i ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 21 kwietnia 2008 roku, zawarta między powodami a pośrednikiem prawnym pozwanego jest bezskuteczna wobec powodów w części dotyczącej indeksacji kwoty kredytu do waluty CHF i w zakresie określonym zapisami § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 i § 13 ust. 7 Regulaminu Kredytu Hipotecznego Udzielanego przez (...), stanowiącego załącznik do umowy. W ocenie Sądu umowa taka może obowiązywać po wyłączeniu z niej postanowień dotyczących indeksacji kredytu do waluty CHF, przy utrzymaniu pozostałych parametrów

kredytu. Podkreślić należy, że nie oznacza to, jak już wcześniej nadmieniono, że Sąd orzekający w niniejszej sprawie uznaje zawarcie tego rodzaju umowy (kredyt indeksowany lub denominowany do waluty obcej) za niedopuszczalne. Przytoczone wyżej wywody odnoszące się do tego rodzaju umów pozostają w mocy. Konieczność pozbawienia elementu indeksacji umowy zawartej przez strony w niniejszej sprawie wynika z tego, że w wyniku indeksacji kredytu do franka szwajcarskiego powodowie zostali w całości obciążeni ryzykiem wzrostu kursu tej waluty do złotówki. Tym samym, wskutek wzrostu kursu CHF do PLN zobowiązanie powodów jako kredytobiorców zobowiązanych do spłaty kredytu wzrosło i może rosnąć w sposób niekontrolowany. Zdaniem Sądu orzekającego w niniejszej sprawie, w tym właśnie wyraża się „abuzywność” zapisów umowy kredytowej, które słusznie zostały zakwestionowane przez powodów pozwie.

Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony (art. 98 § 3 k.p.c.).

Powodowie sformułowali swoje żądania w ten sposób, że na wypadek nieuwzględnienia żądania głównego sformułowali żądania ewentualne. Żądania te zostały uwzględnione w całości, co oznacza, że powodów należało uznać za stronę wygrywającą sprawę. Uzasadniało to zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów poniesionych przez nich kosztów procesu.

W niniejszym postępowaniu powodowie ponieśli następujące koszty: opłatę od pozwu w wysokości 1.000 zł oraz koszty zastępstwa procesowego w kwocie 10.817 zł. Na kwotę kosztów zastępstwa procesowego składa się kwota 10.800 zł stanowiąca wynagrodzenie adwokata należne za reprezentację w sprawie zgodnie z § 2 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz 17 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W związku z tym w punkcie trzecim wyroku Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 1.000 zł tytułem

opłaty od pozwu oraz 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie wyżej przytoczonych przepisów prawa, orzeczono jak w sentencji wyroku.

Jacek Grudziński